

Διαχείριση Δικαιωμάτων Προσωπικότητας & Πνευματικής Δημιουργίας

(ενημερωτικό σημείωμα προς τον εκπαιδευτικό)

Τα υποβαλλόμενα οπτικοακουστικά και ψηφιακά έργα στους διαγωνισμούς του Τμήματος Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης και Ψηφιακών Μέσων του ΥΠ.Π.Ε.Θ δεν θα πρέπει να παραβιάζουν κάθε είδους δικαιώματα προσωπικότητας, πνευματικά και συγγενικά δικαιώματα και δικαιώματα προστασίας προσωπικών δεδομένων. Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να έχουν αποκτήσει νομίμως και εγγράφως από τους νόμιμους δικαιούχους τις απαραίτητες άδειες σχετικά με τα υποβαλλόμενα έργα.

Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν πρωταρχική υποχρέωση και οριοθετούν το πλαίσιο ανάπτυξης των οπτικοακουστικών και ψηφιακών δημιουργημάτων στους εν λόγω εκπαιδευτικούς διαγωνισμούς. Τα οπτικοακουστικά και ψηφιακά έργα που θα δημιουργηθούν θα πρέπει να μην παραβιάζουν τα δικαιώματα της προσωπικότητας των αναφερομένων σε αυτά προσώπων. Αναφορικά με τα δικαιώματα της προσωπικότητας, πρέπει να προσεγγίζονται με σεβασμό όλες οι εκφάνσεις της, όπως η φυσική υπόσταση, η ψυχική υπόσταση, η ηθική υπόσταση, η ελευθερία, τα μέσα προσδιορισμού του προσώπου, τα προϊόντα της διάνοιας, η σφαίρα του απόρρητου, το άσυλο της κατοικίας, η πρόσβαση στα κοινόχρηστα πράγματα, η επαγγελματική ενασχόληση και ανέλιξη (η εξαντλητική απαρίθμηση των αγαθών που συνθέτουν το περιεχόμενο του δικαιώματος της προσωπικότητας δεν είναι δυνατή στο πλαίσιο του κειμένου αυτού). Τα κυριότερα από τα αγαθά που εμπίπτουν στην προστασία του εν λόγω δικαιώματος που πρέπει να απασχολήσουν τους εκπαιδευτικούς κατά τη δημιουργία οπτικοακουστικών δημιουργιών και ψηφιακών δημιουργιών (φιλμ, ντοκιμαντέρ, φωτογραφικά άλμπουμ, ψηφιακών παιχνιδιών, ιστοσελίδων κλπ) στο πλαίσιο των διαγωνισμών είναι:

- τα σωματικά αγαθά (η ζωή, η υγεία, η σωματική ακεραιότητα κλπ)
- τα ψυχικά αγαθά (ψυχική υγεία, συναισθηματικός κόσμος)
- η εξωτερική τιμή κάθε ανθρώπου, η οποία αντικατοπτρίζεται στην αντίληψη και την εκτίμηση που έχουν οι άλλοι για αυτόν, ή αλλιώς στην αποδιδόμενη σε αυτόν ηθική αξία και του ανεπίληπτου ήθους
- η ελευθερία και ειδικότερα η ελευθερία για ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου και επιχείρηση κάθε ενέργειας
- η αναπαράσταση της εικόνας, της φωνής και γενικώς της ζωής του ανθρώπου
- το άσυλο της κατοικίας, κλπ.

Τα παραπάνω δεν θα πρέπει να θίγονται και αφορούν τόσο στα πρόσωπα που μπορεί να αποτελούν το θεματικό αντικείμενο της οπτικοακουστικής – ψηφιακής δημιουργίας όσο και στα πρόσωπα που φωτογραφίζονται, μαγνητοφωνούνται, βιντεοσκοποούνται και αναπαρίσταται η ζωή τους, στα δημιουργούμενα έργα καθώς και στα λοιπά τεκμήρια (φωτογραφίες, βίντεο, ηχητικά ντοκουμέντα κλπ.) που συμπεριλαμβάνονται στα δημιουργήματα που θα μετέχουν στον διαγωνισμό. Το

ίδιο ισχύει και για τους μαθητές που μαγνητοφωνούνται, βιντεοσκοποούνται ή φωτογραφίζονται για τις ανάγκες δημιουργίας των έργων. Θα πρέπει να ζητείται έγγραφη άδεια από τα πρόσωπα που φωτογραφίζονται/εικονίζονται, βιντεοσκοποούνται και μαγνητοφωνούνται ή από τους γονείς ή κηδεμόνες αυτών.

Για την υποστήριξη του εκπαιδευτικού προτείνουμε «Υπόδειγμα επιστολής για την παραχώρηση αδειάς για τη νόμιμη αναφορά ή / και αναπαράσταση εικόνας και ήχου» που θα βρείτε στην κάτωθι:

http://www.edutv.gr/images/Pneumatika%20Dikaiomata/Personality_Rights.docx

Επίσης κατά τη χρήση τεκμηρίων και πηγών αλλά και γενικότερα έργων πνευματικής διάνοιας για τη δημιουργία των οπτικοακουστικών και ψηφιακών έργων στο πλαίσιο των διαγωνισμών δεν πρέπει να θίγονται τα πνευματικά δικαιώματα των δημιουργών ή λοιπών δικαιούχων. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενημερωθούν αναλυτικά για τα πνευματικά δικαιώματα από τον «Οδηγό πνευματικής ιδιοκτησίας για δασκάλους» (<https://www.copyrightschool.gr/images/daskaloi.pdf>) που δημιουργήθηκε από τον Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας (ΟΠΙ) στο πλαίσιο του προγράμματος 'Greek CopyrightSchool', το οποίο περιλαμβάνει μία σειρά από δράσεις με σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, των μαθητών και γενικά των νέων για τη σημασία της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας (<https://www.copyrightschool.gr/>).

Σε κάθε περίπτωση ο εκπαιδευτικός πρέπει να γνωρίζει ότι το έργο που θα δημιουργεί με τους μαθητές θα μπορεί να προβληθεί από το Τμήμα Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης & Ψηφιακών Μέσων του ΥΠ.Π.Ε.Θ τηλεοπτικά (αναλογικά, ψηφιακά και διαδικτυακά) στις εκπομπές του, να αναρτηθεί στο Διαδίκτυο στις εκάστοτε ηλεκτρονικές πλατφόρμες του (όπως www.i-create.gr, www.edutv.gr), σε κανάλια του σε άλλες ψηφιακές πλατφόρμες, όπως στο [youtube/vimeo](https://www.youtube.com/), καθώς και στα ψηφιακά αποθετήρια της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης (όπως το «Φωτόδεντρο»). Στο πλαίσιο των Διαγωνισμών τα έργα που θα προκύπτουν θα είναι διαθέσιμα με άδειες Creative Commons (CC), και ειδικότερα με την άδεια 'Creative Commons Attribution - NonCommercial – ShareAlike Greece 3.0' (CC BY-NC-SA 3.0 GR). Τούτο πρέπει να καθίσταται σαφές από τον ενδιαφερόμενο εκπαιδευτικό στον δημιουργό/δικαιούχο, το έργο του οποίου θέλει να χρησιμοποιήσει για τις ανάγκες του διαγωνισμού. Επομένως, η άδεια που θα λαμβάνει ο εκπαιδευτικός από τον δημιουργό ή τον δικαιούχο θα πρέπει να περιλαμβάνει όρο βάσει του οποίου θα επιτρέπεται στον πρώτο να μοιραστεί, αντιγράψει, αναδιανείμει το υλικό με κάθε μέσο και τρόπο, όπως ορίζεται στην συγκεκριμένη άδεια CC. Στο πλαίσιο της εν λόγω άδειας το έργο θα δύναται να διατίθεται για ελεύθερη χρήση, αναπαραγωγή, αναδιανομή, παρουσίαση, με την προϋπόθεση αφενός της μη εμπορικής εκμετάλλευσης και αφετέρου της αναφοράς του δημιουργού/δικαιούχου της άδειας. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να γνωρίζει ο

εκπαιδευτικός ότι το ηθικό δικαίωμα παραμένει πάντοτε στην δημιουργό και δεν δύναται να μεταβιβαστεί σε τρίτους.

Επίσης, οι άδειες CC δεν ανακαλούνται και ως εκ τούτου ο εκπαιδευτικός δεν θα μπορεί να απαγορεύσει σε κάποιον που πήρε το έργο του με άδεια CC να το χρησιμοποιεί σύμφωνα με τους όρους της άδειας. Μπορεί να σταματήσει τη διανομή του έργου στο κοινό με άδεια CC, χωρίς αυτό όμως να σημαίνει πως όσα αντίγραφα του έργου έχουν ήδη γίνει προσιτά στο κοινό με άδεια CC θα αποσυρθούν από την κυκλοφορία είτε πρόκειται για αυτούσια αντίγραφα, είτε για αντίγραφα που περιλαμβάνονται σε συλλογικά έργα και/ή διασκευή του έργου του.

Επίσης είναι σημαντικό να γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί ότι πνευματικά δικαιώματα έχουν και οι μαθητές επί των έργων που δημιουργούν, κάτι το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την παροχή των σχετικών αδειών.

Για την υποστήριξη του εκπαιδευτικού προτείνουμε «υπόδειγμα επιστολής προς δικαιούχο πνευματικής ιδιοκτησίας για την παραχώρηση αδειας για τη νόμιμη χρήση έργου του» που θα βρείτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

http://www.edutv.gr/images/Pneumatika%20Dikaiomata/Copyright_License.doc

Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα («προσωπικών δεδομένων») αποτελεί επίσης έκφραση και επιβεβαίωση της προστασίας της αξίας του ανθρώπου και αποσκοπεί στη θωράκιση του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου.

Τα προσωπικά δεδομένα (ονοματεπώνυμα, φωτογραφίες, διευθύνσεις κλπ.) προσώπων που θα καταγράφονται σε ψηφιακά αρχεία ή ψηφιακά αποθετήρια για τις ανάγκες του διαγωνισμού και θα αποτελούν διατηρούμενα μεταδεδομένα, πρέπει να καταγράφονται και να διατηρούνται με την έγγραφη συγκατάθεση των υποκειμένων των δεδομένων ή των γονέων ή κηδεμόνων τους. Οι παραπάνω διαδικασίες πρέπει να τηρούν τους κανόνες της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (GDPR).

Δείτε το κείμενο: «Ενημέρωση Υποκειμένων Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για την επεξεργασία δεδομένων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων (Ε.Ε.) 2016/679, στο πλαίσιο της υλοποίησης διαγωνισμών/δράσεων του Τμήματος της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης & Ψηφιακών Μέσων του ΥΠ.Π.Ε.Θ.» και τη «ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ» που θα βρείτε στην κάτωθι ηλεκτρονική διεύθυνση:

http://www.edutv.gr/images/Pneumatika%20Dikaiomata/Edutv_GDPR.pdf

Εάν στο παραγόμενο έργο μαθητικής οπτικοακουστικής και ψηφιακής δημιουργίας έχουν συμπεριληφθεί τμήματα ή ολόκληρα έργα τρίτων πρέπει να έχει εξασφαλιστεί η έγγραφη άδεια των δημιουργών. Στα στοιχεία τίτλων του

παραγόμενου έργου πρέπει να αναφέρονται εμφανώς όλοι οι δημιουργοί έργων, που κατόπιν έγγραφης αδειάς τους, έχουν συμπεριληφθεί τμήματα ή ολόκληρα τα έργα τους στο τελικό έργο, καθώς και τα πρόσωπα που εμφανίζονται ή ακούγονται έχουν φωτογραφηθεί, μαγνητοφωνηθεί, βιντεοσκοπηθεί κλπ). και που έχουν δώσει έγγραφη άδεια με βάση τα δικαιώματα προσωπικότητάς τους.

Στη δε περίπτωση εντοπισμού και χρήσης ορφανών τεκμηρίων και πηγών αγνώστων δημιουργών (αγνώστων παλαιών κυρίως φωτογράφων, κινηματογραφιστών, ζωγράφων κλπ.) που παρόλο που έγινε **σοβαρή προσπάθεια εντοπισμού** τους, κανείς και ιδίως οι κάτοχοι των έργων αυτών σήμερα δεν γνωρίζουν τον δημιουργό, από τη στιγμή που κρίνεται ότι έτσι η πηγή αυτή θα διασωθεί ψηφιοποιώντας και τεκμηριώνοντάς την, και είναι ο εκπαιδευτικός της και ιστορικός της ρόλος σημαντικός, μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε και να την αναφέρετε με την ένδειξη (Αγνώστου Δημιουργού).

Επίσης πρέπει να εμφανίζεται ρητά στους τίτλους τέλους η καλοπροαίρετη πρόθεση των εκπαιδευτικών να τηρήσουν όλα τα παραπάνω στην τέλεση του εκπαιδευτικού τους ρόλου.

Ενδεικτικό κείμενο το κάτωθι:

«Βεβαιώνουμε από την πλευρά μας στο πλαίσιο της αποστολής μας ως εκπαιδευτικοί ότι σε κάθε περίπτωση μέλημά μας είναι η ορθή και νόμιμη τεκμηρίωση και η λήψη κάθε είδους απαραίτητης άδειας από τους δικαιούχους. Καταβάλαμε και καταβάλουμε κάθε δυνατή προσπάθεια για τον εντοπισμό αυτών. Ως εκ τούτου εάν θεωρήσετε ότι θίγονται τυχόν δικαιώματά σας παρακαλούμε να επικοινωνήσετε μαζί μας»

Τονίζουμε ότι όλα τα παραπάνω, ότι δηλαδή τα υποβαλλόμενα οπτικοακουστικά και ψηφιακά έργα στους διαγωνισμούς δεν πρέπει να παραβιάζουν κάθε είδους πνευματικά και συγγενικά δικαιώματα, δικαιώματα προσωπικότητας και δικαιώματα προστασίας των προσωπικών δεδομένων ισχύουν και για τους μαθητές που καθίστανται δημιουργοί στο πλαίσιο των διαγωνισμών, φωτογραφίζονται μαγνητοφωνούνται, βιντεοσκοποούνται, συλλέγονται προσωπικά τους δεδομένα κλπ.. Πρέπει δε να ζητείται έγγραφη άδεια από τους γονείς ή κηδεμόνες αυτών.

Για την υποστήριξη του εκπαιδευτικού προτείνουμε υπόδειγμα δήλωσης έγκρισης από τους γονείς ή κηδεμόνες, που θα βρείτε στην κάτωθι ηλεκτρονική διεύθυνση:

http://www.edutv.gr/images/Pneumatika%20Dikaiomata/Parents_License.pdf

Τέλος, καθώς στόχος του διαγωνισμών είναι η εξοικείωση των μαθητών/τριών με μια σειρά εννοιών και τεχνολογιών στο πλαίσιο του ψηφιακού γραμματισμού, και της παιδείας στα μέσα και την πληροφορία καθιστώντας τους δημιουργούς πολίτες με κριτική σκέψη και σεβασμό στην αξία του ανθρώπου στο σύγχρονο κόσμο, οι

έννοιες των αδειών πνευματικής δημιουργίας, προστασίας της προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων που αναφέρθηκαν παραπάνω, πρέπει να αποτελέσουν με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών θέματα ενημέρωσης, συζήτησης και ενασχόλησης στο πλαίσιο της συμμετοχής τους στους διαγωνισμούς.